HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a treia)

24 februarie 2022 *

„Trimitere preliminară – Mediu – Directiva 2011/92/UE – Evaluarea efectelor anumitor proiecte asupra mediului – Directiva 92/43/CEE – Conservarea habitatelor naturale – Raportul dintre procedura de evaluare și de aprobare de dezvoltare prevăzută la articolul 2 din Directiva 2011/92/UE și o procedură națională de derogare de la măsurile de protecție a speciilor prevăzute de Directiva 92/43/CEE – Noțiunea de «aprobare de dezvoltare» – Proceduri complexe de adoptare a deciziilor – Obligație de evaluare – Domeniu de aplicare material – Fază procesuală în care trebuie garantată participarea publicului la procedurile de adoptare a deciziilor”

În cauza C-463/20,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Conseil d’État (Consiliul de Stat, Belgia), prin decizia din 4 iunie 2020, primită de Curte la 24 septembrie 2020, în procedura

Namur-Est Environnement ASBL

împotriva

Région wallonne,

cu participarea:

Cimenteries CBR SA,

CURTEA (Camera a treia),

compusă din doamna A. Prechal, președinta Camerei a doua, îndeplinind funcția de președinte al Camerei a treia, domnii J. Passer (raportor) și F. Biltgen, doamna L. S. Rossi și domnul N. Wahl, judecători,

avocat general: doamna J. Kokott,

grefier: domnul D. Dittert, șef de unitate,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 9 septembrie 2021,

* Limba de procedură: franceza.

luând în considerare observațiile prezentate:

– pentru Namur-Est Environnement ASBL, de J. Sambon, avocat;

– pentru Cimenteries CBR SA, de L. de Meeûs și C.-H. Born, avocats;

– pentru guvernul belgian, de C. Pochet, M. Van Regemorter și S. Baeyens, în calitate de agenți, asistați de P. Moërynck, avocat;

– pentru guvernul ceh, de M. Smolek, J. Vláčil și L. Dvořáková, în calitate de agenți;

– pentru Comisia Europeană, de C. Hermes, M. Noll-Ehlers și F. Thiran, în calitate de agenți,

după ascultarea concluziilor avocatei generale în ședința din 21 octombrie 2021,

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolelor 1, 2 și 5-8 din Directiva 2011/92/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 13 decembrie 2011 privind evaluarea efectelor anumitor proiecte publice și private asupra mediului (JO 2012, L 26, p. 1, rectificare în JO 2015, L 174, p. 44).

2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între Namur-Est Environnement ASBL, pe de o parte, și Région wallonne (Regiunea Valonă, Belgia), pe de altă parte, în legătură cu o decizie prin care aceasta a acordat Sagrex SA o derogare de la măsurile de protecție a speciilor de animale și de plante prevăzute de reglementarea aplicabilă, în vederea exploatării unei cariere de calcar granulat (denumită în continuare „decizia de derogare”).

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

Directiva 92/43/CEE

3 Directiva 92/43/CEE din 21 mai 1992 privind conservarea habitatelor naturale și a speciilor de faună și floră sălbatică (JO 1992, L 206, p. 7, Ediție specială, 15/vol. 2, p. 109) prevede la articolele 12 și 13 că statele membre iau măsurile necesare pentru a institui un sistem de protecție riguroasă a speciilor de animale și de plante enumerate în anexa IV literele (a) și (b) la această directivă.

4 Articolul 16 din directiva menționată prevede la alineatul (1) că statele membre pot deroga, pentru diferitele motive menționate la literele (a)-(e) din aceeași dispoziție, printre altele de la dispozițiile articolelor 12 și 13 din aceeași directivă, cu condiția ca derogarea să nu afecteze negativ menținerea speciilor respective la un stadiu corespunzător de conservare în aria lor de extindere naturală și în măsura în care nu există o alternativă satisfăcătoare la derogare.

Directiva 2011/92

5 Articolul 1 alineatul (2) din Directiva 2011/92 conține printre altele următoarele definiții:

„(a) «proiect» înseamnă:

– executarea lucrărilor de construcții sau a altor instalații sau lucrări;

– alte intervenții în mediul natural și asupra peisajului, inclusiv cele care implică exploatarea resurselor minerale;

[…]

(c) «aprobare de dezvoltare» înseamnă decizia autorității sau a autorităților competente care împuternicesc inițiatorul proiectului să își realizeze proiectul;

[…]”

6 Articolul 2 din această directivă prevede la alineatele (1) și (2):

„(1) Statele membre adoptă toate măsurile necesare pentru a asigura că, înaintea acordării [aprobării de dezvoltare], proiectele care ar putea avea efecte semnificative asupra mediului, în temeiul, între altele, al naturii, al dimensiunii și al localizării lor, fac obiectul unei cereri de aprobare de dezvoltare și al unei evaluări a efectelor lor. Respectivele proiecte sunt definite la articolul 4.

(2) Evaluarea efectelor asupra mediului poate fi integrată în cadrul procedurilor existente [privind aprobarea de dezvoltare a] proiectelor în statele membre […]”

7 Articolul 3 din directiva menționată prevede:

„Evaluarea impactului asupra mediului identifică, descrie și evaluează într-o manieră corespunzătoare, în funcție de fiecare caz […], efectele directe și indirecte ale unui proiect asupra următorilor factori:

(a) oameni, faună și floră;

(b) sol, apă, aer, climă și peisaj;

(c) bunuri materiale și patrimoniu cultural;

(d) interacțiunea dintre factorii menționați la literele (a), (b) și (c).”

8 Articolul 5 din aceeași directivă prevede la alineatul (1) că, „[î]n cazul proiectelor care, în temeiul articolului 4, se supun unei evaluări a impactului asupra mediului, în conformitate cu prezentul articol și cu articolele 6-10, statele membre adoptă măsurile necesare pentru a asigura că inițiatorul proiectului furnizează, într-o formă corespunzătoare, informațiile precizate în anexa IV”, în măsura în care aceste informații sunt considerate ca fiind relevante într-un anumit caz sau unde se poate solicita în mod normal unui inițiator de proiect să le reunească. În temeiul

acestei anexe, informațiile care trebuie furnizate trebuie să includă printre altele „[d]escrierea elementelor de mediu care ar putea fi afectate în mod semnificativ de către proiectul propus, cuprinzând în special […] fauna, flora […] și relațiile dintre toți acești factori”.

9 Articolul 6 din Directiva 2011/92 are următorul cuprins:

„(1) Statele membre iau măsurile necesare pentru a asigura că autoritățile care ar putea fi interesate de un proiect, prin natura responsabilităților lor specifice în materie de mediu, au posibilitatea să emită un aviz cu privire la informațiile furnizate de inițiatorul proiectului și la solicitarea de aprobare de dezvoltare […]

(2) Publicul este informat […] cu privire la următoarele aspecte la începutul procedurii de luare a deciziilor privind mediul menționată la articolul 2 alineatul (2) și de îndată ce informațiile pot fi furnizate în limite rezonabile:

(a) solicitarea de aprobare de dezvoltare;

(b) faptul că proiectul este supus unei proceduri de evaluare a impactului asupra mediului și, după caz, faptul că se aplică articolul 7;

[…]

(d) natura deciziilor posibile sau, în cazul în care există, a proiectului de decizie;

(e) o precizare privind disponibilitatea informațiilor colectate în conformitate cu articolul 5;

(f) o precizare a orelor și a locurilor în care și a mijloacelor prin care vor fi oferite informațiile relevante;

(g) detalii privind sistemele de participare a publicului instituite în conformitate cu alineatul (5) [al] prezentul[ui] articol.

(3) Statele membre se asigură că următoarele elemente sunt puse la dispoziția publicului interesat, în termene rezonabile:

(a) orice informații colectate în conformitate cu articolul 5;

(b) în conformitate cu legislația internă, principalele rapoarte și îndrumări emise pentru autoritatea sau autoritățile competente în momentul în care publicul interesat este informat în conformitate cu alineatul (2) [al] prezentul[ui] articol;

(c) în conformitate cu dispozițiile Directivei 2003/4/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 28 ianuarie 2003 privind accesul publicului la informațiile despre mediu […], alte informații decât cele menționate la alineatul (2) [al] prezentul[ui] articol care sunt relevante pentru decizia adoptată în conformitate cu articolul 8 din prezenta directivă și care devin disponibile numai după ce publicul interesat a fost informat în conformitate cu alineatul (2) [al] prezentul[ui] articol.

(4) Publicului interesat trebuie să i se ofere de la început ocazii efective de a participa la procedurile de adoptare a deciziilor privind mediul menționate la articolul 2 alineatul (2) și, în

acest scop, trebuie să aibă dreptul de a exprima observații și opinii destinate autorității sau autorităților competente atunci când toate opțiunile sunt posibile și înainte de luarea unei decizii asupra solicitării de aprobare de dezvoltare.

[…]”

10 Articolul 7 din Directiva 2011/92 prevede modalități specifice de evaluare a efectelor asupra mediului în cazul în care este posibil ca un proiect să aibă efecte semnificative asupra mediului în mai multe state membre.

11 Articolul 8 din directiva menționată prevede că „[r]ezultatele consultărilor și informațiile adunate în temeiul articolelor 5, 6 și 7 sunt luate în considerare în cadrul procedurii de aprobare de dezvoltare”.

12 Anexa I la Directiva 2011/92 enumeră proiectele care trebuie supuse, în temeiul articolului 4 alineatul (1) din această directivă, unei evaluări în conformitate cu articolele 5-10 din aceasta. Punctul 19 din această anexă menționează „[c]ariere și exploatații miniere de suprafață, în cazul în care suprafața șantierului depășește 25 [de] hectare”.

Dreptul belgian

13 Directiva 92/43 a fost transpusă în dreptul belgian prin loi sur la conservation de la nature (Legea privind conservarea naturii) din 12 iulie 1973 (*Moniteur belge* din 11 septembrie 1973, p. 10306), astfel cum a fost modificată prin décret de la Région wallonne relatif à la conservation des sites Natura 2000 ainsi que de la faune et de la flore sauvages (Decretul Regiunii Valone privind conservarea siturilor Natura 2000, precum și a speciilor de faună și floră sălbatică) din 6 decembrie 2001 (*Moniteur belge* din 22 ianuarie 2002, p. 2017) (denumită în continuare „Legea din 12 iulie 1973”).

14 Articolele 2 bis, 3 și 3 bis din această lege instituie un regim de protecție a unui ansamblu de specii de păsări, de specii de mamifere și de specii de plante care sunt fie protejate în temeiul Directivei 92/43, fie amenințate în Valonia. Acest regim se întemeiază pe măsuri precum interzicerea, după caz, a instalării de capcane, capturării și uciderii sau a culegerii, tăierii și dezrădăcinării speciilor în cauză, interzicerea perturbării deliberate a acestora, interzicerea deținerii, transportării, schimbului, vinderii, cumpărării și oferirii lor sau interzicerea distrugerii sau a deteriorării habitatelor lor naturale.

15 Articolul 5 din legea menționată prevede că guvernul Regiunii Valone poate acorda derogări de la aceste măsuri, în anumite condiții și pentru anumite motive.

16 Articolul 5 bis din aceeași lege prevede posibilitatea introducerii unei cereri prin care se urmărește obținerea unei derogări de la măsurile menționate, lăsând totodată în sarcina guvernului Regiunii Valone stabilirea formei și conținutului acestei cereri, precum și a condițiilor și modalităților de acordare a derogării solicitate.

17 Este cert că nici legea din 12 iulie 1973, nici ordinul adoptat de guvernul Regiunii Valone pentru aplicarea sa nu prevăd, pe de o parte, că trebuie efectuată o evaluare a efectelor asupra mediului ale derogării solicitate și, pe de altă parte, că publicul în cauză trebuie consultat înainte de acordarea sa.

Acțiunea principală și întrebările preliminare

18 La 4 noiembrie 2008, Sagrex a prezentat autorității competente a Région wallonne (Regiunea Valonă) o cerere de eliberare a unui permis unic referitoare la un proiect care prevedea repunerea în exploatare a unei cariere cu o suprafață de peste 50 de hectare situate în situl de la Bossimé (Belgia) și realizarea unor instalații, precum și a unor amenajări legate de aceasta printre alte pe malul râului Meuse.

19 La 12 mai 2010, direcția externă din Namur a département de la nature et des forêts de la Région wallonne [inspectorul general al departamentului pentru natură și păduri din Regiunea Valonă] a emis un aviz nefavorabil cu privire la această cerere, în care, în primul rând, a arătat că proiectul în discuție în litigiul principal se învecina cu un sit Natura 2000 și acoperea două situri de important interes biologic, iar acesta ar determina distrugerea totală sau parțială a acestor din urmă două situri, precum și dispariția totală sau parțială a habitatului natural al diferitor specii protejate de păsări, de insecte, de reptile și de plante care se găsesc în aceste situri. În al doilea rând, ea a constatat că, în pofida acestei situații, dosarul care însoțea acest proiect nu menționa existența niciunei aprobări de dezvoltare pentru a deroga de la măsurile de conservare a speciilor protejate prevăzute de reglementarea aplicabilă. În al treilea și ultimul rând, ea a apreciat că reamenajările prevăzute de inițiatorul proiectului atât înainte, cât și în timpul și după șantierul deschis pentru realizarea proiectului menționat, având în vedere natura și scara acestuia din urmă, nu pot atenua și compensa efectele asupra habitatelor naturale în cauză.

20 La 1 septembrie 2010, autoritatea competentă din Région wallonne (Regiunea Valonă) a invitat Sagrex să îi transmită planuri de modificare și o completare a evaluării efectelor asupra mediului ale proiectului în discuție în litigiul principal.

21 La 15 aprilie 2016, Sagrex a prezentat inspecteur général du département de la nature et des forêts de la Région wallonne [inspectorul general al departamentului pentru natură și păduri din Regiunea Valonă] o cerere de derogare de la măsurile de protecție a speciilor de animale și de plante prevăzute de Legea din 12 iulie 1973, în legătură cu acest proiect.

22 La 27 iunie 2016, acest inspector a adoptat decizia de derogare menționată la punctul 2 din prezenta hotărâre. Această decizie autorizează Sagrex să perturbe un anumit număr de specii de animale și de plante protejate, precum și să deterioreze sau să distrugă anumite zone ale habitatului lor natural respectiv, în legătură cu proiectul în discuție în litigiul principal, cu condiția să pună în aplicare o serie de măsuri de atenuare.

23 La 30 septembrie 2016, Sagrex a transmis autorității competente din Regiunea Valonă planurile de modificare și completarea evaluării acestui proiect, care îi fuseseră solicitate la 1 septembrie 2010.

24 O anchetă publică cu privire la proiectul menționat, astfel cum a fost modificat și completat, a avut loc între 21 noiembrie și 21 decembrie 2016 și a suscitat numeroase reclamații referitoare la impactul proiectului în discuție asupra speciilor protejate, precum și asupra habitatului acestora.

25 La 21 decembrie 2016, direcția externă din Namur a département de la nature et des forêts de la Région wallonne [inspectorul general al departamentului pentru natură și păduri din Regiunea Valonă] a emis un aviz favorabil în anumite condiții cu privire la cererea de eliberare a unui permis unic prezentată de Sagrex, în care a arătat, în primul rând, că proiectul în discuție în litigiul principal se învecina parțial cu un sit Natura 2000, dar că era exclusă existența unui risc de impact semnificativ asupra acestuia. În ceea ce privește, în al doilea rând, cele două situri de

important interes biologic de asemenea învecinate proiectului, această direcție a considerată mai întâi că, în lipsa unor măsuri speciale de precauție, acesta din urmă ar avea probabil un impact semnificativ asupra speciilor de animale și de plante protejate care se găsesc în aceste situri, precum și asupra habitatului lor natural respectiv. În continuare, ea a apreciat că, prin punerea în aplicare a măsurilor de atenuare și de compensare prevăzute de Sagrex și precizate de decizia de derogare, proiectul menționat, pe de o parte, nu ar aduce atingere acestor specii și, pe de altă parte, nu ar determina decât o distrugere treptată a habitatului natural respectiv al acestora, care ar fi de altfel compensat prin amenajarea unor noi habitate naturale. În sfârșit, aceasta a concluzionat că, ținând seama de ansamblul acestor elemente, se putea presupune în mod rațional că, la sfârșitul perioadei de exploatare de 30 de ani prevăzută de Sagrex, siturile vizate de cariera exploatată de aceasta ar prezenta încă un interes biologic important, astfel încât impactul de mediu al proiectului în discuție în litigiul principal privind conservarea naturii putea fi considerat ca fiind adus la un nivel acceptabil.

26 Printr-un ordin din 25 septembrie 2017, ministrul din Région wallonne (Regiunea Valonă) responsabil pentru mediu și amenajarea teritoriului a refuzat totuși să acorde permisul unic solicitat de Sagrex. Acțiunea în anulare introdusă împotriva acestui ordin de Cimenteries CBR SA, care deține controlul asupra Sagrex, a fost respinsă ulterior printr-o hotărâre a Conseil d'État (Consiliul de Stat, Belgia) din 14 mai 2020.

27 Între timp, Namur-Est Environnement a introdus la Conseil d'État (Consiliul de Stat) o cerere de anulare a deciziei de derogare, în care susține printre altele că această decizie intră în sfera aprobării de dezvoltare a unui proiect, în sensul articolului 1 alineatul (2) din Directiva 2011/92, și că aceasta nu a fost precedată de o procedură care să îndeplinească cerințele prevăzute la articolele 2 și următoarele din această directivă. În special, această asociație susține în esență că, pentru a fi conforme acestor cerințe și pentru a permite atât publicului interesat să participe în mod util la procedură, cât și autorității competente să țină seama de această participare, evaluarea efectelor asupra mediului ale unui proiect precum proiectul în discuție în litigiul principal și consultarea publicului care o însoțește trebuie să intervină înainte de adoptarea unui act precum decizia de derogare, iar nu după aceasta, precum în speță.

28 Regiunea Valonă obiectează în esență că decizia de derogare nu poate fi considerată ca intrând în sfera aprobării de dezvoltare a unui proiect, în sensul Directivei 2011/92, în măsura în care inspecteur général du département de la nature et des forêts de la Région wallonne [inspectorul general al departamentului pentru natură și păduri din Regiunea Valonă] s-a limitat în aceasta, într-un mod nu doar specific și prealabil evaluării proiectului în discuție în litigiul principal de către altă autoritate, ci și fără să aducă atingere acestei evaluări în vreun fel, să autorizeze Sagrex să deroge de la măsurile de protecție a speciilor de animale și de plante prevăzute de reglementarea aplicabilă, ca răspuns la cererea în acest sens a persoanei interesate. Mai general, această cerere de derogare și cererea de eliberare a unui permis unic prezentată pe de altă parte de Sagrex ar intra în sfera a două regimuri juridice și a două proceduri distincte de adoptare a deciziilor, iar nu în cea a unuia și aceluiași regim juridic sau a uneia și aceleiași proceduri de adoptare a deciziilor.

29 Cimenteries CBR susține de asemenea că decizia de derogare nu constituie decât un act accesoriu cu privire la care nu se poate considera că reprezintă, în sine, aprobarea de dezvoltare a proiectului în discuție în litigiul principal. În plus, această societate apreciază că evaluarea prevăzută de Directiva 2011/92 și consultarea publicului care trebuie să o însoțească pot și chiar trebuie să

intervină numai după decizia de derogare, pentru a permite acestui public să participe în mod util la procedură exprimându-se cât mai complet posibil asupra acestui proiect, iar apoi autorității competente să ia în considerare pe deplin această participare.

30 Ținând seama de aceste diferite argumente, instanța de trimitere observă mai întâi, în cererea sa de decizie preliminară, că un proiect precum cel în discuție în litigiul principal nu poate face obiectul unei aprobări de dezvoltare care ia forma unui permis unic fără ca inițiatorul proiectului să fi obținut o derogare precum cea care figurează în decizia de derogare, astfel încât să se poată considera că aceasta constituie o condiție prealabilă necesară, dar nu suficientă pentru acordarea unei aprobări de dezvoltare de această natură. Ea precizează, pe de altă parte, că decizia principală care împuternicește inițiatorul proiectului să își realizeze proiectul este permisul unic care va putea, după ancheta publică, să fie refuzat sau supus unor condiții mai severe decât cele pe care le presupune decizia de derogare, autoritatea însărcinată cu eliberarea permisului unic trebuind să examineze toate aspectele de mediu ale proiectului și, în acest sens, putând aprecia cu mai multă strictețe efectele acestuia în raport cu parametrii determinați de autorul deciziei de derogare.

31 În continuare, instanța de trimitere ridică problema dacă, în acest context juridic și factual, trebuie să se considere că acte precum decizia de derogare și decizia ulterioară prin care este acordat un permis unic inițiatorului proiectului, în ansamblu, fac parte dintr-o procedură complexă de adoptare a deciziilor care are ca punct final aprobarea de dezvoltare sau refuzul aprobării de dezvoltare a unui proiect, în sensul Directivei 2011/92. În sfârșit, ea ridică problema dacă, în cazul unui răspuns afirmativ, participarea publicului interesat la această procedură complexă de adoptare a deciziilor trebuie asigurată înainte de adoptarea unui act precum decizia de derogare sau dacă aceasta nu poate avea loc decât între această adoptare și momentul în care autoritatea competentă se pronunță cu privire la permisul unic solicitat de inițiatorul proiectului.

32 Cu privire la aceste din urmă două aspecte, instanța de trimitere arată că contextul juridic și factual care caracterizează litigiul principal este diferit de situațiile procedurilor de aprobare de dezvoltare care se desfășoară în mai multe etape, cu care Curtea a fost sesizată până în prezent, începând cu Hotărârea din 7 ianuarie 2004, Wells (C-201/02, EU:C:2004:12).

33 În aceste condiții, Conseil d'État (Consiliul de Stat) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

„1) O decizie «de autorizare a perturbării animalelor și a deteriorării zonelor de habitat ale acestor specii în vederea exploatării unei cariere» și decizia de autorizare sau de refuz al acestei exploatări (permisul unic) fac obiectul aceleiași aprobări de dezvoltare, [în sensul articolului 1 alineatul (2) litera (c) din Directiva [2011/92]], referitoare la același proiect, [în sensul articolului 1 alineatul (2) litera (a) din aceeași directivă], în ipoteza în care, pe de o parte, această exploatare nu poate avea loc fără prima dintre ele și, pe de altă parte, autoritatea însărcinată cu eliberarea permiselor unice păstrează posibilitatea de a aprecia cu mai multă strictețe efectele acestei exploatări asupra mediului în raport cu parametrii stabiliți de autorul primei decizii?

2) În cazul unui răspuns afirmativ la această primă întrebare, cerințele prevăzute de directiva menționată, în special la articolele 2, 5, 6, 7 și 8, sunt respectate suficient atunci când etapa de participare a publicului se derulează după adoptarea deciziei «de autorizare a perturbării animalelor și a deteriorării zonelor de habitat ale acestor specii în vederea exploatării unei cariere», dar înainte de adoptarea deciziei principale prin care inițiatorul proiectului este împuternicit să exploateze cariera?”

Cu privire la întrebările preliminare

Cu privire la prima întrebare

34 Prin intermediul primei întrebări, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă Directiva 2011/92 trebuie interpretată în sensul că o decizie adoptată în temeiul articolului 16 alineatul (1) din Directiva 92/43, care autorizează un inițiator de proiect să deroge de la măsurile aplicabile în materie de protecție a speciilor, în vederea realizării unui proiect, în sensul articolului 1 alineatul (2) litera (a) din Directiva 2011/92, intră în sfera procesului de aprobare de dezvoltare a acestui proiect, în sensul articolului 1 alineatul (2) litera (c) din această directivă, în ipoteza în care, pe de o parte, realizarea proiectului menționat nu poate interveni fără ca inițiatorul proiectului să fi obținut această decizie și în care, pe de altă parte, autoritatea competentă pentru aprobarea de dezvoltare a unui astfel de proiect păstrează posibilitatea de a aprecia efectele acestuia asupra mediului cu mai multă strictețe decât s-a apreciat în decizia menționată.

Cu privire la admisibilitate

35 În observațiile sale scrise și orale, guvernul belgian a susținut în esență că prima întrebare trebuia respinsă ca fiind inadmisibilă pentru motivul că se întemeia pe două premise juridice eronate și că interpretarea corectă a dispozițiilor dreptului Uniunii și ale dreptului național la care se referă instanța de trimitere conducea la considerarea acestei întrebări ca fiind vădit lipsită de legătură cu realitatea sau cu obiectul litigiului principal. Astfel, acordarea unei derogări de la măsurile de protecție a speciilor prevăzute de dispozițiile de drept național care au transpus Directiva 92/43 ar putea fi solicitată, în temeiul acestor dispoziții, atât înainte, cât și după obținerea permisului unic care materializează această aprobare de dezvoltare, astfel încât decizia de derogare nu ar constitui o condiție prealabilă pentru această obținere, ci un act juridic independent. Această interpretare ar fi conformă cu dreptul Uniunii, întrucât nicio dispoziție a acestui drept nu ar impune ca o decizie precum decizia de derogare, care acordă o derogare de la aceste măsuri, să trebuiască să preceadă în mod necesar aprobarea de dezvoltare a unui proiect precum cel în discuție în litigiul principal, în sensul Directivei 2011/92.

36 În această privință, din jurisprudența Curții rezultă, în primul rând, că argumente care privesc fondul unei întrebări adresate de o instanță națională nu pot conduce, prin însăși esența lor, la inadmisibilitatea acestei întrebări [Hotărârea din 2 martie 2021, A. B. și alții (Numirea judecătorilor la Curtea Supremă – Cale de atac), C-824/18, EU:C:2021:153, punctul 80, precum și Hotărârea din 13 ianuarie 2022, Minister Sprawiedliwości, C-55/20, EU:C:2022:6, punctul 83].

37 Or, în speță, trebuie să se constate că o parte a argumentației guvernului belgian sintetizată la punctul 35 din prezenta hotărâre se bazează pe o interpretare a dispozițiilor dreptului Uniunii la care se referă instanța de trimitere în cadrul primei sale întrebări și că ea privește, așadar, fondul acestei întrebări.

38 În al doilea rând, numai instanța națională sesizată cu soluționarea litigiului și care trebuie să își asume răspunderea pentru hotărârea judecătorească ce urmează a fi pronunțată are competența să aprecieze, în raport cu particularitățile acestui litigiu, atât necesitatea unei decizii preliminare pentru a fi în măsură să pronunțe propria hotărâre, cât și pertinența întrebărilor pe care le adresează Curții (Hotărârea din 10 decembrie 2018, Wightman și alții, C-621/18, EU:C:2018:999, punctul 26, precum și Hotărârea din 19 decembrie 2019, Junqueras Vies, C-502/19, EU:C:2019:1115, punctul 55). În consecință, în cazul în care aceste întrebări privesc dreptul Uniunii, Curtea este, în principiu, obligată să se pronunțe [Hotărârea din 24 noiembrie 2020, Openbaar Ministerie (Fals în înscrisuri), C-510/19, EU:C:2020:953, punctul 25, precum și Hotărârea din 18 mai 2021, Asociația „Forumul Judecătorilor din România” și alții, C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 et C-397/19, EU:C:2021:393, punctul 115].

39 Rezultă că întrebările referitoare la dreptul Uniunii adresate de instanțele naționale beneficiază de o prezumție de pertinență și că Curtea poate refuza să se pronunțe asupra acestora numai dacă este evident că interpretarea solicitată nu are nicio legătură cu realitatea sau cu obiectul litigiului principal, dacă problema ridicată este de natură ipotetică sau dacă Curtea nu dispune de elementele de fapt și de drept necesare pentru a răspunde în mod util la aceste întrebări (Hotărârea din 10 decembrie 2018, Wightman și alții, C-621/18, EU:C:2018:999, punctul 27, precum și Hotărârea din 19 decembrie 2019, Junqueras Vies, C-502/19, EU:C:2019:1115, punctul 56).

40 Pe de altă parte, procedura prevăzută la articolul 267 TFUE este întemeiată pe o separare clară a funcțiilor între instanțele naționale și Curte, aceasta din urmă fiind abilitată să se pronunțe în legătură cu interpretarea sau validitatea actelor de drept al Uniunii vizate la articolul menționat, luând în considerare contextul factual și normativ în care se înscriu întrebările care îi sunt adresate, astfel cum este definit de instanța de trimitere, iar nu să hotărască dacă interpretarea dispozițiilor din dreptul național reținută de această instanță este corectă. Astfel, examinarea unei trimiteri preliminare nu poate fi realizată în raport cu interpretarea acestui drept invocată de guvernul unui stat membru [a se vedea în acest sens Hotărârea din 26 septembrie 2013, Texdata Software, C-418/11, EU:C:2013:588, punctele 28 și 29, precum și Hotărârea din 15 aprilie 2021, État belge (Elemente ulterioare deciziei de transfer), C-194/19, EU:C:2021:270, punctul 26].

41 Or, în speță, pe de o parte, prima întrebare privește, în mod evident, interpretarea dreptului Uniunii, astfel cum se arată la punctul 37 din prezenta hotărâre. Pe de altă parte, considerațiile care stau la baza acestei întrebări, astfel cum sunt rezumate la punctele 30-32 din prezenta hotărâre, demonstrează atât pertinența acesteia, în contextul factual specific care caracterizează litigiul principal, cât și caracterul necesar, potrivit instanței de trimitere, al unui răspuns al Curții.

42 Având în vedere ansamblul acestor elemente, prima întrebare nu este vădit lipsită de legătură cu realitatea sau cu obiectul litigiului principal. În consecință, această întrebare trebuie considerată ca fiind admisibilă.

Cu privire la fond

43 În primul rând, articolul 1 alineatul (2) litera (a) din Directiva 2011/92 și articolul 1 alineatul (2) litera (c) din aceasta definesc termenii „proiect” și, respectiv, „aprobare de dezvoltare”, în sensul acestei directive, precizând că aceștia se referă, primul, la realizarea lucrărilor de construcții sau a altor instalații sau lucrări, precum și la alte intervenții în mediul natural și asupra peisajului și, al doilea, la decizia autorității sau a autorităților competente care împuternicesc inițiatorul proiectului să realizeze un astfel de proiect.

44 Or, aceste elemente textuale nu permit, în sine, să se răspundă la primă întrebare, prin care instanța de trimitere urmărește să se stabilească în esență dacă trebuie să se considere că o decizie precum decizia de derogare, chiar dacă nu constituie o „decizie a autorității sau a autorităților competente care împuternicesc inițiatorul proiectului să își realizeze proiectul” pe care îl vizează, intră în sfera aprobării de dezvoltare a acestui proiect, având în vedere legăturile pe care le are cu această decizie. Desigur, elementele menționate definesc noțiunea de „aprobare de dezvoltare” făcând trimitere la o decizie de altă natură decât cea a deciziei de derogare și exclud, în consecință, ca aceasta din urmă să poată fi considerată, în mod izolat și ca atare, ca reprezentând „aprobare de dezvoltare” a proiectului pe care îl vizează, în sensul articolului 1 alineatul (2) litera (c) din Directiva 2011/92. Cu toate acestea, ele nu exclud însă ca o astfel de decizie să poată fi considerată, împreună cu decizia ulterioară prin care se statuează cu privire la dreptul inițiatorului proiectului de a realiza acest proiect, ca intrând în sfera aprobării de dezvoltare sau, după caz, a refuzului aprobării de dezvoltare a acestuia.

45 În aceste condiții, este necesar, conform jurisprudenței constante a Curții, ca această directivă să fie interpretată ținând seama, în completarea formulării dispozițiilor menționate la cele două puncte precedente din prezenta hotărâre, de contextul în care se înscriu acestea, precum și de obiectivele urmărite de reglementarea din care fac parte aceste dispoziții (Hotărârea din 7 iunie 2005, VEMW și alții, C-17/03, EU:C:2005:362, punctul 41, precum și Hotărârea din 21 ianuarie 2021, Germania/Esso Raffinage, C-471/18 P, EU:C:2021:48, punctul 81).

46 În ceea ce privește, în al doilea rând, contextul în care se înscriu definițiile care figurează la articolul 1 alineatul (2) literele (a) și (c) din directiva menționată, trebuie observat mai întâi că, astfel cum reiese din ansamblul dispozițiilor acesteia, decizia privind aprobarea de dezvoltare intervine la sfârșitul întregului proces de evaluare a proiectelor ce pot avea efecte semnificative asupra mediului care sunt vizate la articolul 2 alineatul (1) din aceeași directivă.

47 Aceste dispoziții arată, așadar, că aprobarea de dezvoltare a unui proiect constituie punctul final al unei proceduri de adoptare a deciziilor care începe prin prezentarea unei cereri în acest sens de către inițiatorul proiectului și care, din punct de vedere procedural, cuprinde ansamblul operațiunilor necesare pentru soluționarea acestei cereri.

48 În continuare, dispozițiile menționate arată că, din punct de vedere material, iar nicidecum procedural, această procedură de adoptare a deciziilor trebuie să determine autoritatea competentă să țină seama în mod complet de efectele pe care proiectele supuse dublei obligații de evaluare și de aprobare de dezvoltare prevăzute la articolul 2 alineatul (1) din Directiva 2011/92 le pot avea asupra mediului, după cum a arătat doamna avocată generală la punctul 44 din concluzii.

49 Astfel, articolul 2 alineatul (1) din această directivă vizează, în mod general, „efecte semnificative asupra mediului” pe care aceste proiecte le pot avea, fără a se referi în mod specific la un anumit tip de efect semnificativ și fără a exclude în mod explicit un anumit tip de efect semnificativ din domeniul său de aplicare. De asemenea, articolul 3 din directiva menționată se referă, în mod general, la efectele „directe și indirecte” ale proiectelor menționate asupra mediului.

50 Rezultă că procedura de adoptare a deciziilor instituită de Directiva 2011/92 trebuie să privească printre altele efectele semnificative pe care un proiect care face obiectul acestuia îl poate avea asupra faunei și florei prezente în diferitele zone care pot fi vizate de acest proiect, precum zona sa de amplasare sau cele care sunt adiacente acesteia din urmă, după cum reiese de altfel deja din jurisprudența Curții (a se vedea în acest sens Hotărârea din 24 noiembrie 2011, Comisia/Spania, C-404/09, EU:C:2011:768, punctele 84-87).

51 În plus, acesta este motivul pentru care articolul 5 din Directiva 2011/92 impune inițiatorului proiectului să furnizeze autorității competente informații specifice în această privință.

52 Rezultă de aici că, în cazul specific în care realizarea unui proiect supus dublei obligații de evaluare și de aprobare de dezvoltare prevăzute la articolul 2 alineatul (1) din Directiva 2011/92 presupune ca inițiatorul proiectului să solicite și să obțină o derogare de la măsurile de protecție a speciilor de animale și de plante prevăzute de dispozițiile de drept intern care asigură transpunerea articolelor 12 și 13 din Directiva 92/43 și în care, în consecință, acest proiect poate avea efecte asupra acestor specii, evaluarea proiectului menționat trebuie să privească printre altele aceste efecte.

53 Prin urmare, este irelevant că Directiva 92/43 nu prevede ea însăși obligația de evaluare a efectelor pe care această derogare le poate avea asupra speciilor în cauză, această directivă având un domeniu de aplicare autonom în raport cu cel al Directivei 2011/92 și aplicându-se fără a aduce atingere obligației de evaluare a efectelor de mediu instituite de aceasta din urmă, al cărei domeniu de aplicare este general, după cum reiese din jurisprudența Curții (a se vedea în acest sens Hotărârea din 21 septembrie 1999, Comisia/Irlanda, C-392/96, EU:C:1999:431, punctul 71, Hotărârea din 31 mai 2018, Comisia/Polonia, C-526/16, nepublicată, EU:C:2018:356, punctul 72, și Hotărârea din 12 iunie 2019, CFE, C-43/18, EU:C:2019:483, punctul 52).

54 În sfârșit, din examinarea contextului în care se înscriu dispozițiile la care se referă instanța de trimitere în prima sa întrebare reiese că evaluarea efectelor asupra mediului ale unui anumit proiect poate interveni nu numai în cadrul procedurii care conduce la decizia de aprobare de dezvoltare prevăzută la articolul 1 alineatul (2) litera (c) din Directiva 2011/92, ci și în cel al unei proceduri care conduce la o decizie prealabilă acestei decizii de aprobare de dezvoltare, caz în care se poate considera că aceste diferite decizii fac parte dintr-o procedură complexă de adoptare a deciziilor, în sensul că aceasta se desfășoară în mai multe etape (a se vedea prin analogie Hotărârea din 7 ianuarie 2004, Wells, C-201/02, EU:C:2004:12, punctele 47, 52 și 53, precum și Hotărârea din 17 martie 2011, Brussels Hoofdstedelijk Gewest și alții, C-275/09, EU:C:2011:154, punctul 32).

55 Astfel, articolul 2 alineatul (2) din Directiva 2011/92 prevede în mod explicit că această evaluare a efectelor asupra mediului poate fi integrată în cadrul procedurilor naționale existente de aprobare de dezvoltare, de unde rezultă, pe de o parte, că evaluarea menționată nu trebuie în mod necesar să se desfășoare în cadrul unei proceduri special create în acest scop și, pe de altă parte, că nu trebuie în mod necesar nici să se desfășoare în cadrul unei proceduri unice.

56 Statele membre dispun, așadar, de o marjă de apreciere care le permite să determine condițiile procedurale în care se desfășoară o asemenea evaluare și să repartizeze diferitele competențe aferente acesteia între mai multe autorități, printre altele atribuind fiecăreia o competență decizională în materie, astfel cum Curtea a arătat deja (a se vedea în acest sens Hotărârea din 3 martie 2011, Comisia/Irlanda, C-50/09, EU:C:2011:109, punctele 72-74).

57 Totuși, exercitarea acestei marje de apreciere trebuie să îndeplinească cerințele stabilite de Directiva 2011/92 și să garanteze respectarea deplină a obiectivelor urmărite de aceasta (Hotărârea din 3 martie 2011, Comisia/Irlanda, C-50/09, EU:C:2011:109, punctul 75).

58 În această privință, trebuie să se observe, *primo*, că evaluarea efectelor asupra mediului ale unui proiect trebuie, în orice caz, pe de o parte, să fie completă, și, pe de altă parte, să intervină înainte de luarea unei decizii de aprobare de dezvoltare a acestui proiect (a se vedea în acest sens Hotărârea din 3 martie 2011, Comisia/Irlanda, C-50/09, EU:C:2011:109, punctele 76 și 77).

59 Rezultă de aici că, în cazul în care un stat membru încredințează competența de a evalua o parte a efectelor asupra mediului ale unui proiect și de a lua o decizie la sfârșitul acestei evaluări parțiale unei alte autorități decât cea căreia îi încredințează competența de a autoriza acest proiect, această decizie trebuie în mod necesar să fie adoptată înainte de aprobarea de dezvoltare a proiectului menționat. Astfel, în caz contrar, această aprobare de dezvoltare ar interveni pe o bază incompletă și nu ar îndeplini, așadar, cerințele aplicabile (a se vedea în acest sens Hotărârea din 3 martie 2011, Comisia/Irlanda, C-50/09, EU:C:2011:109, punctele 81 și 84).

60 *Secundo*, rezultă în mod expres din articolul 3 din Directiva 2011/92 că obligația de a efectua o evaluare completă a efectelor asupra mediului ale unui proiect, prevăzută la punctele 48 și 58 din prezenta hotărâre, implică luarea în considerare nu numai a fiecăruia dintre acest efecte, în mod individual, ci și a interacțiunii dintre acestea și, așadar, a efectului în ansamblu al acestui proiect asupra mediului. De asemenea, anexa IV la Directiva 2011/92 impune inițiatorului proiectului să furnizeze informații printre altele asupra relațiilor dintre efectele pe care un proiect le poate avea în mod simultan asupra diferitor componente ale mediului, precum fauna și flora.

61 Or, această evaluare de ansamblu poate determina autoritatea competentă să considere că, având în vedere interacțiunea sau relațiile care există între diferitele efecte asupra mediului ale unui proiect, acestea trebuie apreciate cu mai multă sau, după caz, cu mai puțină strictețe decât a fost apreciat în prealabil un anumit efect, luat în considerare în mod izolat.

62 Rezultă că, în cazul în care un stat membru încredințează competența de a evalua o parte a efectelor asupra mediului ale unui proiect și de a lua o decizie la sfârșitul acestei evaluări parțiale unei alte autorități decât cea căreia îi încredințează competența de a acorda aprobarea de dezvoltare a acestui proiect, această evaluare parțială și această decizie prealabilă nu pot aduce atingere, prima, evaluării de ansamblu pe care autoritatea competentă pentru aprobarea de dezvoltare a proiectului trebuie să o desfășoare în orice caz și, a doua, deciziei adoptate la încheierea acestei evaluări de ansamblu, astfel cum a arătat doamna avocată generală în esență la punctele 73 și 74 din concluzii.

63 În speță, din afirmațiile care figurează în decizia de trimitere, printre altele cele rezumate la punctul 30 din prezenta hotărâre, și din termenii în care este formulată prima întrebare reiese că aceste cerințe sunt respectate, sub rezerva verificărilor a căror efectuare revine instanței de trimitere. Astfel, rezultă, pe de o parte, că aprobarea de dezvoltare a unui proiect, precum cea în discuție în litigiul principal, nu poate interveni fără ca inițiatorul acestuia să fi obținut o decizie

care să îl autorizeze să deroge de la măsurile aplicabile în materie de protecție a speciilor, de unde se deduce că această decizie trebuie în mod necesar să fie adoptată înainte de această aprobare de dezvoltare. Pe de altă parte, autoritatea competentă pentru aprobarea de dezvoltare a acestui proiect păstrează posibilitatea să aprecieze efectele acestuia asupra mediului cu mai multă strictețe decât s-a apreciat în decizia menționată.

64 În ceea ce privește, în al treilea și ultimul rând, obiectivele urmărite de Directiva 2011/92, în special obiectivul esențial al acesteia care constă în asigurarea unui nivel ridicat de protecție a mediului și a sănătății umane prin punerea în aplicare a unor cerințe minime pentru evaluarea efectelor asupra mediului ale proiectelor, interpretarea care se desprinde din elementele de context examinate la punctele 46-63 din prezenta hotărâre contribuie la realizarea unui astfel de obiectiv, permițând statelor membre să încredințeze unei anumite autorități responsabilitatea de a lua, în mod prealabil și specific, o decizie privind anumite efecte asupra mediului ale proiectelor care trebuie să facă obiectul unei evaluări, rezervând totodată autorității competente pentru aprobarea de dezvoltare a acestor proiecte sarcina de a face o evaluare completă și finală a lor.

65 Astfel, în cazul unui rezultat negativ al unei asemenea evaluări parțiale, inițiatorul proiectului poate fie să renunțe la proiectul său, fără să fie atunci necesar să urmeze procesul complex de evaluare și de aprobare de dezvoltare instituit de Directiva 2011/92, fie să modifice acest proiect așa încât să remedieze efectele negative evidențiate de această evaluare parțială, rămânând în sarcina autorității competente finale să se pronunțe asupra acestui proiect modificat. În schimb, în cazul unui rezultat pozitiv, această autoritate poate lua în considerare decizia luată în prealabil, chiar dacă nu este obligatorie pentru aceasta nici în evaluarea sa finală, nici în consecințele juridice care trebuie deduse din aceasta din urmă. Existența unei evaluări parțiale care conduce la o decizie prealabilă poate astfel să constituie, în toate cazurile, un factor de calitate, de eficacitate și de mai bună coerență a procedurii de evaluare și de aprobare de dezvoltare.

66 Ținând seama de ansamblul considerațiilor care precedă, trebuie să se răspundă la prima întrebare că Directiva 2011/92 trebuie interpretată în sensul că o decizie adoptată în temeiul articolului 16 alineatul (1) din Directiva 92/43, care autorizează un inițiator de proiect să deroge de la măsurile aplicabile în materie de protecție a speciilor, în vederea realizării unui proiect, în sensul articolului 1 alineatul (2) litera (a) din Directiva 2011/92, intră în sfera procesului de aprobare de dezvoltare a acestui proiect, în sensul articolului 1 alineatul (2) litera (c) din această directivă, în ipoteza în care, pe de o parte, realizarea proiectului menționat nu poate interveni fără ca inițiatorul proiectului să fi obținut această decizie și în care, pe de altă parte, autoritatea competentă pentru aprobarea de dezvoltare a unui astfel de proiect păstrează posibilitatea de a aprecia efectele acestuia asupra mediului cu mai multă strictețe decât s-a apreciat în decizia menționată.

Cu privire la a doua întrebare

67 Prin intermediul celei de a doua întrebări, adresată în caz de răspuns afirmativ la prima sa întrebare, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă Directiva 2011/92 trebuie interpretată, ținând seama în special de articolele 6 și 8 din aceasta, în sensul că adoptarea unei decizii prealabile care autorizează un inițiator de proiect să deroge de la măsurile aplicabile în materie de protecție a speciilor, pentru realizarea unui proiect, în sensul articolului 1 alineatul (2) litera (a) din această directivă, nu trebuie precedată în mod necesar de o participare a publicului, în măsura în care această participare este asigurată înainte de adoptarea deciziei care trebuie luată de autoritatea competentă pentru aprobarea de dezvoltare eventuală a acestui proiect.

68 În această privință, articolul 6 din Directiva 2011/92 prevede printre altele la alineatele (2) și (3) că trebuie să se comunice publicului sau să se pună la dispoziția acestuia un ansamblu de informații referitoare la proiectele supuse dublei obligații de evaluare și de aprobare de dezvoltare instituite de această directivă „la începutul procedurii de luare a deciziilor […] și de îndată ce informațiile pot fi furnizate în limite rezonabile”. Acest articol prevede, în plus, la alineatul (4) că, „[p]ublicului interesat trebuie să i se ofere de la început ocazii efective de a participa la procedurile de adoptare a deciziilor […] și, în acest scop, trebuie să aibă dreptul de a exprima observații și opinii destinate autorității sau autorităților competente atunci când toate opțiunile sunt posibile și înainte de luarea unei decizii asupra solicitării de aprobare de dezvoltare”.

69 La rândul său, articolul 8 din această directiva prevede că rezultatele consultărilor și informațiile colectate printre altele datorită participării publicului sunt luate în considerare de autoritatea competentă la decizia sa de acordare sau nu a aprobării de dezvoltare pentru proiectul în cauză.

70 Astfel cum rezultă din aceste dispoziții, acestea obligă statele membre să ia măsurile necesare pentru a asigura, în cadrul procesului de evaluare și de aprobare de dezvoltare a proiectelor care fac obiectul Directivei 2011/92, o participare a publicului care să îndeplinească un ansamblu de cerințe.

71 În primul rând, atât comunicarea către public sau punerea la dispoziția publicului a unor informații care să fundamenteze această participare, cât și posibilitatea acordată publicului de a exprima observații și opinii cu privire la aceste informații, precum și, mai general, cu privire la proiectul în cauză și efectele sale asupra mediului trebuie să intervină de la început și, în orice caz, înainte de luarea unei decizii asupra aprobării de dezvoltare a acestui proiect.

72 În al doilea rând, participarea menționată trebuie să fie efectivă, ceea ce presupune ca publicul să se poată exprima nu numai în mod util și complet asupra proiectului în cauză, precum și asupra tuturor efectelor sale asupra mediului, ci și într-un moment în care toate opțiunile sunt posibile.

73 În al treilea rând, rezultatul acestei participări trebuie luat în considerare de autoritatea competentă în decizia sa de a acorda sau nu aprobarea de dezvoltare a proiectului în cauză.

74 Or, aceste diferite cerințe se pot dovedi mai dificil de conciliat în cadrul unei proceduri complexe de adoptare a deciziilor, în funcție de diferitele etape ale acesteia și de repartizarea competențelor între diferitele autorități care trebuie să ia parte la aceasta.

75 Această situație se regăsește în special în ipoteza în care o anumită autoritate trebuie să evalueze, în cadrul unei etape prealabile sau intermediare a unei astfel de proceduri de adoptare a deciziilor, doar o parte a efectelor asupra mediului ale proiectului în cauză. Astfel, într-o asemenea ipoteză, participarea publicului nu poate privi decât partea efectelor asupra mediului ale acestui proiect care este de competența acestei autorități, cu excluderea nu numai a celei care nu este de competența sa, ci și a interacțiunii sau a relațiilor dintre cele două părți.

76 Într-o asemenea ipoteză, trebuie să se considere că cerința participării de la început a publicului la procedura de adoptare a deciziilor trebuie interpretată și aplicată într-un mod care se conciliază cu cerința la fel de importantă a participării efective a acestui public la acest proces.

77 În această privință, rezultă din jurisprudența constantă a Curții că, în cazul în care un proiect face obiectul unei proceduri de adoptare a deciziilor în mai multe etape caracterizate prin adoptarea succesivă a unei decizii principale, iar apoi a unei decizii de executare a acesteia, obligația de a

evalua efectele asupra mediului ale acestui proiect impusă de Directiva 2011/92 trebuie în principiu să intervină înainte de adoptarea deciziei principale, cu excepția cazului în care nu este posibil să se identifice și să se evalueze toate efectele în această etapă, caz în care o evaluare a ansamblului efectelor menționate trebuie atunci să aibă loc înainte de adoptarea deciziei de executare (Hotărârea din 7 ianuarie 2004, Wells, C-201/02, EU:C:2004:12, punctele 52 și 53, Hotărârea din 28 februarie 2008, Abraham și alții, C-2/07, EU:C:2008:133, punctul 26, precum și Hotărârea din 29 iulie 2019, Inter-Environnement Wallonie și Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen, C-411/17, EU:C:2019:622, punctele 85 și 86).

78 Or, obligația de participare a publicului prevăzută de această directivă este strâns legată de această obligație de evaluare, astfel cum rezultă din cuprinsul punctelor 47 și 68 din prezenta hotărâre.

79 Având în vedere această legătură, trebuie să se considere, prin analogie, că, în ipoteza vizată la punctul 75 din prezenta hotărâre, cerința participării de la început a publicului la procedura de adoptare a deciziilor prevăzută la articolul 6 din Directiva 2011/92 nu impune ca adoptarea deciziei prealabile referitoare la o parte a efectelor asupra mediului ale proiectului în cauză să fie precedată de o astfel de participare, cu condiția ca această participare să fie efectivă, cerință care implică, în primul rând, ca ea să intervină înainte de adoptarea deciziei care trebuie luată de autoritatea competentă pentru aprobarea de dezvoltare a acestui proiect, în al doilea rând, ca ea să permită publicului să se exprime în mod util și complet asupra ansamblului efectelor asupra mediului ale proiectului menționat și, în al treilea rând, ca autoritatea competentă pentru aprobarea de dezvoltare a unui asemenea proiect să poată ține seama pe deplin de participarea menționată.

80 Numai instanța de trimitere are competența de a verifica că aceste condiții au fost respectate în speță și, așadar, că publicul a putut să se exprime, în mod util și complet, asupra ansamblului efectelor asupra mediului ale proiectului în discuție în litigiul principal între data de adoptare a deciziei prealabile care a autorizat inițiatorul proiectului să deroge de la măsurile aplicabile în materie de protecție a speciilor pentru a realiza acest proiect și data la care autoritatea competentă pentru aprobarea de dezvoltare a proiectului menționat s-a pronunțat în această privință.

81 Ținând seama de ansamblul considerațiilor care precedă, trebuie să se răspundă la a doua întrebare că Directiva 2011/92 trebuie interpretată, ținând seama în special de articolele 6 și 8 din aceasta, în sensul că adoptarea unei decizii prealabile care autorizează un inițiator de proiect să deroge de la măsurile aplicabile în materie de protecție a speciilor, pentru realizarea unui proiect, în sensul articolului 1 alineatul (2) litera (a) din această directivă, nu trebuie precedată în mod necesar de o participare a publicului, în măsura în care această participare este asigurată în mod efectiv înainte de adoptarea deciziei care trebuie luată de autoritatea competentă pentru aprobarea de dezvoltare eventuală a acestui proiect.

Cu privire la cheltuielile de judecată

82 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a treia) declară:

1) **Directiva 2011/92/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 13 decembrie 2011 privind evaluarea efectelor anumitor proiecte publice și private asupra mediului trebuie interpretată în sensul că o decizie adoptată în temeiul articolului 16 alineatul (1) din Directiva 92/43/CEE a Consiliului din 21 mai 1992 privind conservarea habitatelor naturale și a speciilor de faună și floră, care autorizează un inițiator de proiect să deroge de la măsurile aplicabile în materie de protecție a speciilor, în vederea realizării unui proiect, în sensul articolului 1 alineatul (2) litera (a) din Directiva 2011/92, intră în sfera procesului de aprobare de dezvoltare a acestui proiect, în sensul articolului 1 alineatul (2) litera (c) din această directivă, în ipoteza în care, pe de o parte, realizarea proiectului menționat nu poate interveni fără ca inițiatorul proiectului să fi obținut această decizie și în care, pe de altă parte, autoritatea competentă pentru aprobarea de dezvoltare a unui astfel de proiect păstrează posibilitatea de a aprecia efectele acestuia asupra mediului cu mai multă strictețe decât s-a apreciat în decizia menționată.**

2) **Directiva 2011/92 trebuie interpretată, ținând seama în special de articolele 6 și 8 din aceasta, în sensul că adoptarea unei decizii prealabile care autorizează un inițiator de proiect să deroge de la măsurile aplicabile în materie de protecție a speciilor, pentru realizarea unui proiect, în sensul articolului 1 alineatul (2) litera (a) din această directivă, nu trebuie precedată în mod necesar de o participare a publicului, în măsura în care această participare este asigurată în mod efectiv înainte de adoptarea deciziei care trebuie luată de autoritatea competentă pentru aprobarea de dezvoltare eventuală a acestui proiect.**

Semnături